

**JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA (JTO) JA PERINNÖLLISTEN VIKOJEN
JA SAIRAUKSIEN VASTUSTAMISOHJELMA (PEVISA)
1.1.2019 – 31.12.2023**

**HYVÄKSYTTY ROTUJÄRJESTÖN YLEISKOKOUKSESSA 03.03.2018
HYVÄKSYTTY SUOMEN KENNELLIITON JALOSTUSTIETEELLISESSÄ
TOIMIKUNNASSA 23.4.2018**

Sisällys

1. Yhteenveto
2. Rodun tausta, gordoninsetterit Suomessa
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia
4. Rodun nykytilanne
 - 4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja
 - 4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos
 - 4.1.2. Jalostuspohja
 - 4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa
 - 4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta
 - 4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet
 - 4.2.1. Rotumääritelmä
 - 4.2.1.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta
 - 4.2.2. Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin
 - 4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus
 - 4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa
 - 4.2.5. Populaatiokartoitus vuonna 2017
 - 4.2.6. Käyttö- ja koeominaisuudet
 - 4.2.7. Käyttäytyminen kotona
 - 4.2.8. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta
 - 4.3. Terveys ja lisääntyminen
 - 4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet
Lonkkanivelen kehityshäiriö (hip dysplasia, HD)
SLO, PRA ja CCA
 - 4.3.2. Rodulla todetut merkittävät sairaudet Suomessa
 - 4.3.3. Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista
 - 4.3.4. Elinikä ja yleisimmät kuolinsyyt
 - 4.3.5. Lisääntyminen
 - 4.3.6. Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

- 4.3.7. Yhteenveto rodun keskeisimmistä terveysongelmista
- 4.4. Ulkomuoto
 - 4.4.1. Rakenne
 - 4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset
 - 4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus
 - 4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista
- 5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta
 - 5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso
 - 5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen
- 6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus
 - 6.1 Jalostuksen tavoitteet
 - 6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille
 - 6.3 Rotujärjestön toimenpiteet
 - 6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin
 - 6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta
- 7. Lähteet, kirjallisuusviitteitä ja lisätietoja

1. Yhteenveto

Gordoninsettereiden uusimmassa jalostuksen tavoiteohjelmassa (JTO) kuvataan rodun tausta ja aiemmat jalostustoimenpiteet, määrittellen rodun tämänhetkinen tila kotimaassa sekä määrittellen rodun jalostuksen strategiat ja toimintaohjelma.

Rekisteröintien määrä vuositason Suomessa on noin 100 gordoninsetteriä. Kotimaisten pentueiden osuus on 90 % ja tuontikoirien osuus 10 %. Sukusiitosaste on 2 %, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Vuosien 2014–2018 jalostuksen tavoiteohjelma on tuottanut toivottua tulosta. PEVISA-ohjelman puitteissa periytyvien sairauksien ilmeneminen ei ole noussut, vaikka gordoninsettereiden rekisteröintien määrä tarkastelujaksolla on merkittävästi kasvanut. JTO:n ja PEVISA:n mukaiset vaatimukset ovat vähimmäisvaatimuksia jalostukseen käytettäville koirille ja hyvien rodun käyttötarkoitukseen sopivien metsästysominaisuuksien jalostaminen on tämän lisäksi erittäin tärkeää.

Kesällä 2017 toteutettiin anonyymi populaatiokartoitus ja terveystarkastus Kanakoirakerhon internet-sivujen kautta. Vastauksia saatiin kaikkiaan 148 kpl, mikä oli enemmän kuin edellisessä populaatiokartoituksessa (vuonna 2012 saatiin 86 vastausta yli 5 – vuotiaista gordoninsettereistä). Rotumääritelmän mukaan gordoninsetteri on ”seisova lintukoira” ja vastanneista 68,2 % kertoi koiraansa käytetyn metsästykseen. Vuonna 2017 gordoninsettereille tuli 109 starttia metsästyskokeissa ja palkitsemisprosentti oli 18,3 %.

Ulkomuodollisesti gordoninsetteri on maassamme jakautunut kahteen erilaiseen tyyppiin: toinen edustaa käyttölinjaista, pohjoismaista metsästyskoiratyyppiä ja toinen raskaampaa sekä pitkäkarvaisempaa alkuperäisen rodun käyttötarkoitukseen soveltumatonta näyttelylinjaa.

Terveiden osalta gordoninsetterin tilanne on hyvä: 88,5 % populaatiokyselyyn vastanneista oli tyytyväisiä koiraansa terveyteen. Tyypillisiä sairauksia olivat lonkkanivelen kasvuhäiriö (HD), SLO kynsisairaus, sekä perinnölliset CCA ja PRA sairaudet.

Gordoninsetteri on viimeisen 25 vuoden aikana koko ajan kasvattanut suosiotaan Suomessa. Jalostuksella tulee aktiivisesti pyrkiä lisäämään rodun terveyttä, sekä vaalia rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta seisovana lintukoiraana. Tätä tukee myös käyttötarkoitukseen soveltuva ulkomuoto, rakenne, rauhallinen luonne ja metsästysinto.

Gordoninsetterin voimassa oleva PEVISA-ohjelma on hyväksytty Suomen Kennelliitossa 11/2003 ja 10.6.2008 ja 23.4.2018. PEVISA-ohjelmaa jatketaan muutettuna 1.1.2019 – 31.12.2023 Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan 16.6.2018 päätöksen mukaisesti:

”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Lisäksi hyväksytään seuraava ehto, joka tulee voimaan, kun rodun rcd4-PRA ja CCA-tulokset tallentuvat Kennelliiton järjestelmään: Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA ja CCA-geenitestien osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on sekä rcd4-PRA että CCA geenitesteissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.”

2. Rodun tausta

Gordoninsetteri, kuten muutkin setterirodot, polveutuvat nk. *setting spanieleista*, jotka tunnettiin erityisesti kyvystä paikallistaa ja naulita kanalintuja paikalleen seisomalla. Brittein saarilla oli jo 1600-luvulla väriltään mustan ja parkinruskeita settereitä, joita kutsuttiin nimellä *black and tan setter*. Näistä koirista on kehitetty gordoninsetteri Gordonin ja Richmondin herttuakunnassa Banffshiressa Skotlannissa 1700-luvulla.

Gordoninsetteriä pidetään vanhimpana setterirotona. Rodun alkuvaiheista tiedetään hyvin vähän, mutta rodun kehitykseen merkittävästi vaikuttaneen Gordonin herttua Aleksander IV tavoitteena kerrotaan olleen seisojatyypin, jolla olisi voimakas rakenne, mutta joka sopisi erityisesti Skotlannin nummille ja vaikeisiin sääolosuhteisiin. Todennäköisesti tavoitteena on ollut luoda selkeästi muista lintukoirista erottuva skotlantilainen setterirotu, joka työskentelee hieman lähempänä metsästäjää kuin muut setterit.

Rotu oli 1800-luvun puolivälissä hyvin suosittu. Gordoninsetteri voitti maailman ensimmäisen virallisen koiranäyttelyn, joka järjestettiin Newcastle-on-Tynessä 1859, ja Southill Parkissa järjestetyn ensimmäisen virallisen metsästyskokeen 1865. Oma rotu siitä tuli 1873 ensin värinimellään, mutta vuonna 1924 British Kennel Club vaihtoi sille nimeksi *gordon setter*.

Gordoninsetterin suosio kasvoi yhdessä kehittyvän näyttelytoiminnan myötä. Näin kehittyi iso ja raskas näyttelylinja, jolla ei ollut enää metsästyskäyttöä. 1900-luvulla tämä johti kahden toisistaan poikkeavan koiratyypin kehittymiseen rodun sisällä.

Gordoninsetterit Suomessa

Gordoninsetterit tulivat Suomeen 1850-luvun jälkeen samoja reittejä kuin muutkin brittiläiset kanakoirarodut, aluksi lähinnä Venäjältä. Upseerit olivat siellä palvellessaan tutustuneet kanakoirametsästyksen ja toivat kotiin tullessaan koiria mukanaan. Kanakoirametsästyksen tultua myöhemmin tutuksi myös suomalaisille metsästäjille alettiin gordoninsettereitä tuoda myös Englannista, Norjasta ja Ruotsista.

Maamme ensimmäisissä kanakoirakokeissa vuonna 1893 esitettiin tohtori G. Schnittin omistama gordoninsetteri Nori, mistä lähtien gordoninsettereitä nähtiin koetilaisuuksissa yli vuosisadan vaihteen. Sen jälkeen ne puuttuivat lähes täysin kokeistamme aina 1980-luvulle saakka.

1900-luvun alussa Suomessa oli muutama gordoninsetterikasvattaja. Tuolloin rekisteröitiin kolmisen koiraa vuodessa ja niillä osallistuttiin kokeisiin sekä näyttelyihin. Vuosisadan ensimmäisen kolmanneksen jälkeen rekisteröinnit loppuivat lähes tyystin, kunnes ne lähtivät nousuun 1980-luvun lopulla. 1990-luku oli rodun varsinainen läpimurto Suomessa ja gordoninsetteri vakiinnutti asemansa rotukartalla.

Nykyisin Suomessa rekisteröidään vuosittain noin 100 gordoninsetteriä. Alkuperältään tämän päivän suomalaiset gordoninsetterit tulevat pääasiallisesti muista Pohjoismaista sekä Pohjois-Amerikasta ja Englannista.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry (KKK-HHS) on ns. brittiläisten kanakoirien eli englanninsettereiden, gordoninsettereiden, pointtereiden sekä punaisten ja punavalkoisten irlanninsettereiden virallinen rotujärjestö. Se perustettiin 11.5.1901 Finska Kennelklubbenin ensimmäiseksi osastoksi nimellä Finska Kennelklubbens Hönshundssektionen. Se on Pohjoismaiden vanhin rotujärjestö. Vuonna 1935 kieliriidan seurauksena perustettuun Suomen Kennelliittoon muodostettiin myös kanakoiraväelle oma rotujärjestö, Kanakoirakerho, josta sitten sotavuosien aikana 1943 mannermaiset kanakoirarodut erosivat omaksi järjestökseen (Suomen Saksanseisojakerho). Vuonna 1983 Suomen Kanakoirakerho ja Finska Kennelklubbens Hönshundssektion yhdistyivät. Nimeksi tuli Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry (KKK-HHS ry).

Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää kokeita, näyttelyitä ja kilpailuja jalostustyön tueksi. Näillä toimenpiteillä settereiden ja pointtereiden käyttöominaisuuksia kartoitetaan ja parannetaan. Toiminnan painopiste on kuluneen sadan vuoden aikana ollut selkeästi koetoiminnan kehittämisessä, mutta myös näyttelytoiminta on kuulunut kerhon aktiivisen mielenkiinnon kohteisiin. Kanakoirien jakaantuminen näyttely- ja metsästyslinjoihin on herättänyt jäsenet puolustamaan rakenteeltaan tervettä, vaatimaan metsästykseseen soveltuvaa kanakoiratyyppiä.

Koetoiminta alkoi jo vuonna 1893 kenttäkokeilla (Boen kartano, Porvoo) ja myöhemmin ryhdyttiin pitämään myös metsäkokeita (1905) ja tunturikokeita (1951). KKK-HHS ry järjestää lisäksi muutamia kilpailuja, joissa on omat sääntönsä. Näitä ovat Kultamalja-kilpailu alle 2-vuotiaille ja Derby-kilpailu alle 3-vuotiaille koirille sekä voittajaluokan koirille tarkoitettut Kenttien Voittaja, Metsien Mestari ja Elit-kilpailut.

Nykyisin KKK-HHS ry järjestää vuosittain yhden erikoisnäyttelyn, joka on ollut yksi suurimmista englantilaisten kanakoirien näyttelyistä maassamme. Näyttelyn tuomareiksi on kutsuttu yleensä Skandinavian arvostetuimpia ulkomuototuomareita.

Yhdistys julkaisee Ekipage-lehteä sekä vuosikirjaa, joka sisältää kaikki koekertomukset ja yhdistyksen oman näyttelyn näyttelykertomukset. KKK-HHS ry kouluttaa omalta osaltaan koetuomarit ja brittiläisiin kanakoirarotuihin erikoistuvat näyttelytuomarit.

Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n toimiva organisaatio muodostuu hallituksesta, rotujaoksista, sekä eri tehtäviin nimetyistä toimikunnista. Hallitus on KKK-HHS:n sääntöjen määräämässä kokoonpanossa. Rotujaokset vastaavat KKK-HHS:n edustamien rotujen asiantuntemuksesta ja toimivat nykyisin melko itsenäisesti. Toimikunnat on perustettu erilaisiin muuttuviin tarpeisiin ja niiden toiminta on hieman vapaamuotoisempaa. Niin KKK-HHS ry kuin jokainen sen alainen rotujaoskin vaalivat aktiivisesti yhteyksiä pohjoismaisiin sisarjärjestöihin ja rotujen pohjoismaisiin mestaruuskilpailuihin osallistutaan innokkaasti. Jäseniä kanakoirakerholla on noin 600.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vuonna 2017 Suomessa rekisteröitiin 70 uutta gordoninsetteriä. Näistä 57 oli kotimaisia pentuja ja 13 tuontikoiria ulkomailta.

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotian, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla tätä geeniversiota ei ole.

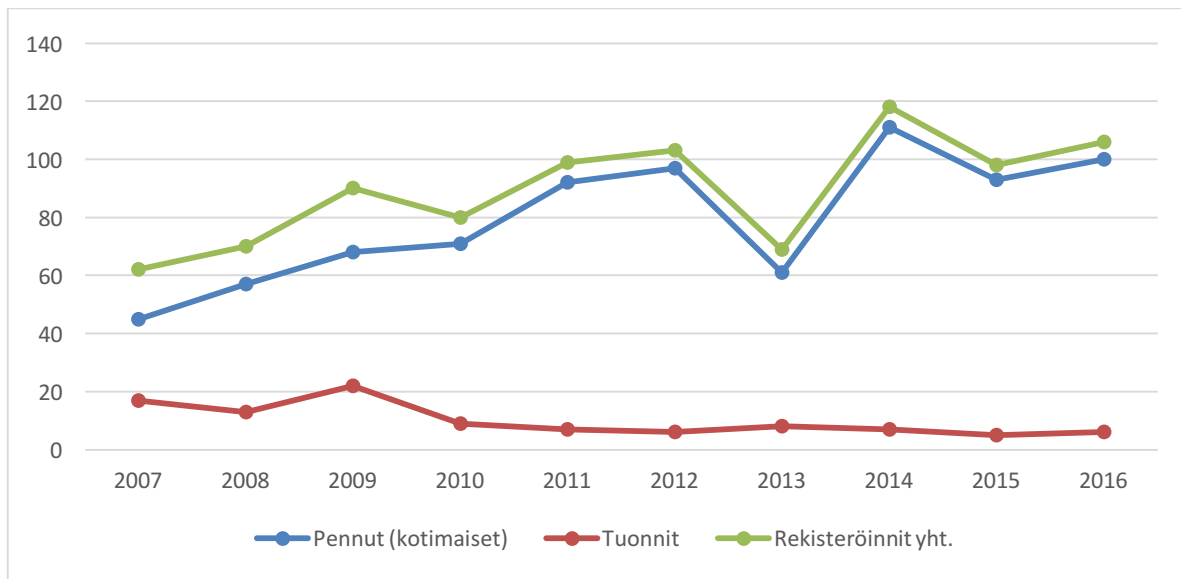
Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin (MMT Katariina Mäki 5.8.2013).

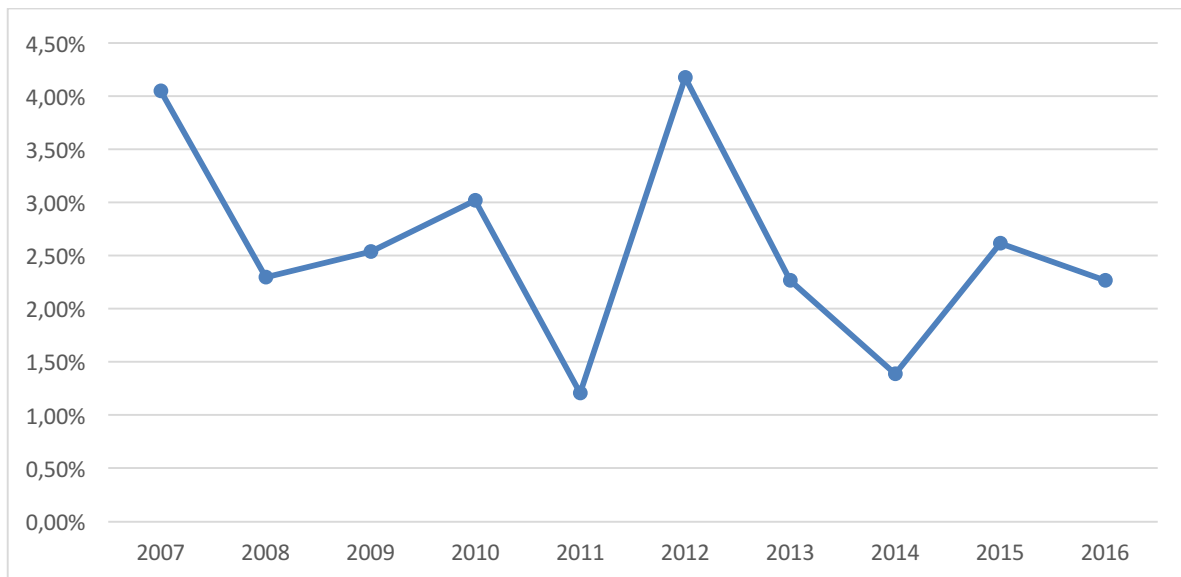
4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pennut (kotimaiset)	45	57	68	71	92	97	61	111	93	100
Tuonnit	17	13	22	9	7	6	8	7	5	6
Rekisteröinnit yht.	62	70	90	80	99	103	69	118	98	106
Urosten keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 7 kk	5 v 9 kk	5 v 3 kk	4 v 11 kk	5 v 4 kk	4 v 1 kk	3 v 3 kk	4 v 6 kk	4 v 1 kk	4 v 7 kk
Narttujen keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 7 kk	3 v 6 kk	3 v 9 kk	4 v 1 kk	4 v 2 kk	4 v 5 kk	4 v 11 kk	4 v 3 kk	4 v 11 kk	4 v 5 kk
Sukusiitosprosentti	4,05 %	2,30 %	2,54 %	3,02 %	1,21 %	4,18 %	2,27 %	1,39 %	2,62 %	2,27 %

Taulukko 1. Vuosittilasto – rekisteröinnit ja sukusiitosprosentti Lähde: Kennelliiton jalostustietokannat.

Kaavio 1. Rekisteröintien muutos vuosien 2007 – 2016 aikana.

Kaavio 2. Sukusiitosprosentin muutos vuosien 2007-2016 aikana.

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -

parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geenipariin osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuuttajia eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustatiedon perusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Rekisteröintien määrä Suomessa on vakiintunut yli 100 gordoninsetterin tasoon ja on edelleen lievässä nousussa. Syynä tähän on kotimaisten pentueiden lisääntynyt määrä tuontien vähentyessä. Jalostusurosten ja -narttujen keskimääräinen ikä on n. 4 vuotta ja siinä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Sukusiitosaste on 2 %, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tavoitteeksi JTO kaudelle 2019 – 2023 voidaan asettaa sukusiitosasteen laskemisen tasolle 1,75 %.

4.1.2 Jalostuspohja

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	23	27	29	37	48	52	52	54	53	53
- jalostukseen käytetyt eri urokset	18	24	27	32	36	40	40	45	43	44
- jalostukseen käytetyt eri nartut	19	25	26	31	38	40	44	48	43	46
- isät/emät	0,95	0,96	1,04	1,03	0,95	1	0,91	0,94	1	0,96
- tehollinen populaatio	25 (54%)	33 (61%)	35 (60%)	42 (57%)	50 (52%)	53 (51%)	57 (55%)	63 (58%)	57 (54%)	60 (57%)
- uroksista käytetty jalostukseen	10 %	11 %	14 %	12 %	14 %	13 %	12 %	10 %	8 %	3 %
- nartuista käytetty jalostukseen	31 %	33 %	25 %	22 %	22 %	17 %	17 %	15 %	9 %	6 %

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi Lähde: Kennelliitto

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyylogeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön genejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Rodun isä/emä –suhde on merkittävästi parantunut viimeisen 10 vuoden aikana. Kuitenkin tehollinen populaatio ei samalla ajanjaksolla muuttunut n. 55% tasosta. Viimeisten vuosien aikana vain alle 10 % gordoninsettereistä on käytetty jalostukseen. Erityisesti samojen urosten käyttö jatkuvasti jalostukseen on riski tulevaisuudessa.

	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
<u>Uros</u>	<u>Pentueita</u>	<u>Pentuja</u>	<u>%-osuus</u>	<u>kumulat.%</u>	<u>Pentueita</u>	<u>Pentuja</u>	<u>Pentueita</u>	<u>Pentuja</u>
YUKKI HILL MESMERIZER								
1 FOR SILENT NORTH	3	19	2,39 %	2 %	2	13	3	19
i. Triseter Ebonie Zeus, e. Showpoint Be Pop A Lula								
2 TRISETER CELTIC MASON	2	19	2,39 %	5 %	3	18	2	19
i. Deveron Easier Said Than Done, e. Triseter Celtic Ikara								
3 MOUNTAINEER'S GRANAT	2	19	2,39 %	7 %	5	32	2	19
i. Finnvola's Tsar, e. Mountaineers's Della								
HAGELSPRUTANS								
4 QUNG QULING	2	18	2,26 %	9 %	0	0	2	18
i Klettkovens Karikatyr, e. Hagelsprutans Otroliga Olga								

5	ZETTERTJÄRNS PANINI	2	17	2,14 %	12 %	0	0	2	17
	i. Gordvalls Echo, e. Zettertjärns Bleika Av Andöya								
	XENARAN BACK								
6	FOR GOOD	2	16	2,01 %	14 %	0	0	2	16
	i. Triseter Ebonie Nirvana, e. Showpoint Day After Day								
	DESPINA AURIFEROUS								
7	DANCER	2	16	2,01 %	16 %	0	0	2	16
	i. Goango Black Brandy, e. Sarmando Dream Eschly								
	MOUNTAINEER'S								
8	GOLIATH	1	16	2,01 %	18 %	0	0	1	16
	i. Finnvola's Tsar, e. Mountaineers's Della								
9	ÅSHÖJDENS NELSON	2	15	1,89 %	19 %	0	0	2	15
	i. Hagelsprutans Qule Quvintus, e. Åshöjdens Yaffa								
10	BLACK SEEKER'S ANDY	2	14	1,76 %	21 %	0	0	2	14
	i. Mountaineer's Durango, e. Gordvalls Oona								
	MILA GRANDSET								
11	SEBASTIAN	2	14	1,76 %	23 %	2	11	2	14
	i. Gordon Hill October Sky, e. Mila Grandset After Thought								
12	XENARAN FINAL CUT	2	14	1,76 %	25 %	0	0	2	14
	i. Sassenach King Of The Castle, e. Showpoint Day After Day								
	TROLDMARKENS								
13	W. MASTER	2	14	1,76 %	27 %	0	0	2	14
	i. Storåens Cash, e. Nörre Lögums Cicka								
	MOUNTAINEER'S								
14	HENKE LARSSON	2	13	1,64 %	28 %	1	12	2	13
	i. Imingens Jz Del Piero, e. Mountaineer's Della								
15	MOONSET ICEMAN	2	13	1,64 %	30 %	0	0	2	13
	i. Meshmesaiser Of Silent North, e. Moonset Ex Visu Amor								

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta.

Ajanjakson 2007 – 2016 pentueisiin käytettiin 30 eri urosta tuottamaan 50 % pennuista.

	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä		
	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja	
<u>Narttu</u>								
1	IMINGENS ET DATTER	4	28	3,52 %	8	51	4	28
	i. Finnvola's Tsar, e. Imingens Br Elleville							
2	OPENDORA'S HILIBATIBIBBAN	4	25	3,14 %	5	39	4	25
	i. Gordvall's Echo, e. Opendora's Fiona							
3	OPENDORA'S ISABELLA	3	25	3,14 %	6	42	3	25
	i. Entangen's A1-Storm, e. Opendora's Hilibatibibban							
4	FINFAIR GOLD MARIE	3	25	3,14 %	2	15	3	25
	i. Golden Eye, e. Moonset Black Beauty							
5	SHOWPOINT BLACKMAGICWOMAN	2	22	2,77 %	0	0	2	22
	i. Triseter Ebonie Nirvana, e. Kingpoint Celebrity							
6	OPENDORA'S JULIANA	3	20	2,52 %	1	12	3	20
	i. V'Mets Du Marain Gordonniere, em Opendora's Fiona							
7	NATTASET NABRUM LEIDS	2	20	2,52 %	0	0	2	20
	i. Moonset Black Danser, e. Jaquiline's Amazing Afrodite							
8	UWEXIN ETERNITY	2	17	2,14 %	0	0	2	17
	i. Sun-Jak Spellbnd Heaven Scent, e. Vidjoels Madonna							

9	GOANGO BLACK FANCY FOR ONE	1	16	2,01 %	0	0	1	16
	i. Zorro-Negro Vom Pulserdamm, e. Goango Black Coco							
10	SHOWPOINT GATES OF EDEN	2	15	1,89 %	2	8	2	15
	i. Goango Black Booms, e. Showpoint Dancing Queen							
11	MOONSET EX VISU AMOR	2	15	1,89 %	2	13	2	15
	i. Dunbarkn's Moondance, e. Finnfair Gold Marie							
12	PURONPERÄN OODI	2	15	1,89 %	1	7	2	15
	i. Mountaineer's Elton, e. Imingens Et Datter							
13	OPENDORA'S ISADORA	2	14	1,76 %	0	0	2	14
	i. Entangen's A1-Storm, e. Opendora's Hilibatibban							
14	GROOVIN BINGOBANGOBONGO	2	14	1,76 %	3	11	2	14
	i. Tri-Sett Lessons Learned, e. Moonset Americal Beauty							
15	WINDCREST SHOWPOINT UPTOWN GIRL	2	14	1,76 %	2	15	2	14
	i. Windcrest Once In A Blue Moon, e. Windcrest Lyin' Eye							

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua. Lähde: Kennelliitto.

Jalostuksessa käytettyjen koirien käyttömäärät keskittyvät tiettyihin uroksiin ja narttuihin. Onneksi voimassa olevassa PEVISA:ssa on pentumäärän rajoitus sekä uroksille että nartuille. Tämä on estänyt pahimmat ylilyönnit jalostuksessa. Nartuista runsaammin käytetyt jalostuskoirat ovat osittain keskenään sukulaisia. Tämä on jalostuksen näkökulmasta riski, mikä on jatkossa tiedostettava.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Muissa Pohjoismaissa gordoninsettereiden rekisteröintimäärät ovat huomattavasti Suomea suuremmat, erityisesti Norjassa, jossa populaatio on kahdeksan kertaa suurempi kuin Suomessa. Gordoninsetterin keski-ikä kansainvälisten tutkimusten mukaan on 10 vuotta. Jalostukseen tuotavilla uusilla koirilla on geneettisesti merkitystä. Usein myös Suomessa syntyneiden gordoninsettereiden isä on ulkomailta. Rodusta löytyy toisistaan eroavia linjoja: pohjoismaiset, keskieuropalaiset ja amerikkalaiset linjat.

Suurin osa tuonneista on Pohjoismaista (vuodesta riippuen jopa 75 %). Lisäksi meillä on amerikkalaista seurakoiralinjaa.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Suomessa viimeisen viiden vuoden aikana on rekisteröity 462 gordoninsetteriä. Rekisteröintimäärät ovat olleet nousussa. Vuonna 2016 rekisteröitiin kaksi kertaa enemmän gordoninsettereitä kuin vuonna 2007. Kotimaisten kasvattajien tuottamien pentujen määrän selkeä lisääntyminen on saanut tuontipentujen määrän selvään laskuun. Ruotsissa rekisteröidään n. 20% enemmän gordoninsettereitä kuin Suomessa.

Rotu on jakaantunut Suomessa kahteen eri tyyppiseen linjaan: kevyempirakenteiseen käyttölinjaan ja raskaampaan näyttelylinjaan. Näitä linjoja ei tule yhdistellä jalostuksessa.

Urosten ja narttujen jalostusikä on vakiintunut 4 - 5 ikävuoden välille. Rodun sukusiitosaste on selkeästi alle Kennelliiton suosituksen 6,25 %. Keskiarvo viimeisen viiden vuoden ajalta on 2 % tasolla. Sukusiitosasteen pieneneminen kertoo jalostuspohjan laajenemisesta.

Gordoninsettereiden Suomen populaation jalostuksen tunnusluvut ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan viimeisen 10 vuoden aikana.

Gordoninsettereillä on ollut PEVISA- ohjelmassa jälkeläisrajoitus (Hyväksytty Suomen Kennelliitossa 11/2003 ja 10.6.2008, jatkettu muuttumattomana 31.12.2018 saakka): ”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C. Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.”

Gordoninsetteri oli aikanaan ensimmäinen käyttökoirarotu, jolle asetettiin jälkeläisrajoitus. Jälkeläisrajoitus on tehokkaasti laskenut sukusiitosastetta ja lisännyt rodun geneettistä monimuotoisuutta. Jälkeläismäärän rajoitus ehkäise jalostuksessa kaikkein räikeimmät ylilyönnit. Suositeltu yksittäisen koiran jälkeläismäärä on tätäkin pienempi: 2 pentuetta.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Gordoninsetterin tulee olla rohkea, avoin ja ystävällinen. Myös rauhallinen luonteenlaatu kuuluu gordoninsetterin tunnuspiirteisiin. Vaikka gordoninsetteri on metsästyskoira, niin suurimman osan vuodesta se viettää tavallista kotikoiran elämää. Gordoninsetterin on siis pärjättävä lasten, vieraiden ihmisten sekä muiden koirien kanssa jokapäiväisessä elämässä. Luonteen eräs rotutyypillinen piirre on halu palvella ohjaajaansa. Luonteen merkitys korostuu jalostustoiminnassa myös koirien koulutettavuutena ja käyttöominaisuuksissa metsästyskoirana.

4.2.2. Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin

Gordoninsetteri on jakautunut kahteen rotulinjaan: metsästyslinjaan ja näyttelylinjaan. Eri linjojen koiria ei tule käyttää keskenään jalostukseen. Tilanne on sama kaikkialla maailmassa, myös rodun alkuperämaassa. Käyttöominaisuudet metsästyskoirana ovat olleet metsästäjille tärkeät, kun taas seurakoirapuolella on ollut pyrkimyksenä menestyä näyttelykehissä. Erot jalostuksen painopisteissä näkyvät myös ulkomuodossa. Näyttelylinjan koirat ovat kooltaan suurempia ja pitkäkarvaisempia.

4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Gordoninsetterin PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen testausta. PEVISA:an ei myöskään ole sisällytetty käyttöominaisuuksien testausta, mutta käyttökoirarodulla kanakoirien metsästyskokeet ovat luonteva tapa testata käyttöominaisuuksia ja rodun luonnetta.

4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Kaikkea käyttäytymistä ei voida kuitenkaan arvioida metsästystilanteessa tai –kokeessa. Toisaalta luonnetesti tai –kuvaus kuvaavat vielä tätäkin vähemmän niitä luonneominaisuuksia, mitä käyttökoirarodulta vaaditaan.

Suomessa ei luonnetestaukseen tai MH-kuvaukseen osallistuneita gordoninsettereitä juurikaan ole. Sen sijaan ruotsalainen sisarjärjestömme Svenska Gordonsetterklubben on tukenut luonnetestausta ja sikäläiset harrastajat ovat osallistuneet etenkin MH-luonnekuvaukseen suomalaisia aktiivisemmin. Ruotsalainen MH-kuvaus vastaa lähinnä alkuperäistä tyyppiä olevaa suomalaisen gordoninsetteripopulaation osaa.

4.2.5. Populaatiokartoitus 2017

Gordoninsetterijaos toteutti kesällä 2017 gordoninsettereiden populaatiokartoituskyselyn, jolla selvitettiin koirien luonnetta, terveyttä, käyttöominaisuuksia sekä ulkomuotoa. Kysely järjestettiin internetin kautta (www.kanakoirakerho.fi) ja vastauksia saatiin 148 gordoninsetteristä. Kyselyyn osallistuneista koirista 54,1 % oli narttuja. Vastausprosenttia ei voitu määrittää, koska kyselyä ei enää postitettu. Lisäksi kyselyssä vastausvaihtoehdot oli muutettu 4 portaiseksi (täysin samaa mieltä / jokseenkin samaa mieltä / jokseenkin eri mieltä / täysin eri mieltä) vastausten sentralisoitumisen estämiseksi. Tällä kertaa kysely oli suunnattu myös alle 5 -vuotiaille koirille, joita kyselyyn osallistui 67 gordoninsetteriä. Vuonna 2006 ja 2012 toteutettuihin populaatiokartoituksiin otettiin vain yli 5 -vuotiaita gordoninsettereitä.

Merkittävä aggressiivisuus oli vähempää kuin vuoden 2012 populaatiokyselyssä. Paukkuarkoja tai -pelkoisia ilmoitettiin olevan 10,8 % koirista. Tämä on korkea prosentti metsästyskoirarodulle ja haittaa oleellisesti rodun käyttöä alkuperäiseen tarkoitukseen. Kehitys on ollut parempaan päin, sillä paukkuarkuus oli vähentynyt kolmanneksen vuoden 2012 populaatiokartoitukseen verrattuna.

Johtopäätöksenä populaatiokyselystä voidaan todeta, että selvästi arkoja tai vihaisia koiria ei tule käyttää jalostukseen. Arkuus ja etenkin paukkuarkuus on voimakkaasti periytyvä ominaisuus. Tämä

tarkoittaa sitä, että jalostuksessa on mahdollista karsia paukkuarat koirat kokonaan jalostuksella. Käyttökoirarodulla varsinkin ääniarkuus haittaa rodunomaista käyttöä metsästystilanteissa merkittävästi, joten se on ei-toivottu ominaisuus. Myös aggressiivisuuden periytyvyydestä on näyttöä.

4.2.6. Käyttö- ja koeominaisuudet

Rotumääritelmän mukaan gordoninsetteri on ”seisova lintukoira”. Tämä rajaa rodun käyttöominaisuudet ja jalostuksen suunnan. Gordoninsettereiden käyttöominaisuuksia arvioidaan kanakoirien metsästyskokeissa: kenttäkokeissa, tunturikokeissa ja metsäkokeissa.

Metsästyskokeissa arvioitavia alueita ovat haku, linnun paikantaminen seisomalla, linnun nostaminen käskystä ja pysähtyminen viimeistään linnun lähtöpaikalle sekä linnun noutaminen pudotuksen jälkeen käskystä. Haussa koiran tulee käyttää tuulta hyväkseen ja haun tulee olla maasto huomioiden riittävän kattavaa etenemissuunnan molemmin puolin.

Gordoninsettereiden koeosallistumiset ovat vakiintuneet 2000-luvun alusta yli 100 startin vuositasolle. Vuonna 2017 gordoninsettereille tuli 109 starttia metsästyskokeissa: kenttäkokeissa (KAKE) palkitsemisprosentti oli 19,7 % (14/71), metsäkokeissa (KAME) 17,6 % (3/17) ja tunturikokeissa (KATU) 14,3 % (3/21). Yhteensä palkitsemisprosentti vuonna 2017 oli 18,3 %. Lisää tietoa metsästyskokeiden tilastoista löytyy www.koiratietokanta.fi/kanakoirakerho Tietokannasta voi hakea koiria kasvattajanimen perusteella. Tietokanta antaa matemaattisen arvioin linnunlöytökyvystä verrattuna muihin samassa metsästyskokeessa olleisiin koiriin. Indeksien laskentaperuste on sama kuin Norjassa.

Vuoden 2017 populaatiokyselyssä 26,2 % koirista oli palkittu metsästyskokeissa ja peräti 25,0 % koepalkituista oli saanut koepalkinnon myös ylimmässä voittajaluokassa. Gordoninsetteri rotuna mielletään yhä enemmän käyttökoiraksi, mikä on terve kehityssuunta. Nykyisin alkuperäisen tyyppin suhteellinen osuus on ollut kasvussa kaikilla mittareilla mitattuna: rekisteröintien osuutena, näyttelykäyntien suhteellisessa osuudessa, sekä luonnollisesti metsästyskokeisiin osallistumismäärinä, jossa alkuperäinen tyyppi edustaa miltei kaikkia osallistuneita.

Populaatiokartoituksen vastaukset ovat mielenkiintoisia käyttöominaisuuksia arvioitaessa. Vastanneista 68,2 % kertoi koiraansa käytetyn metsästykseseen, mikä on samaa tasoa vuoden 2012 populaatiokyselyyn. Gordoninsetteriä käytetään metsästykseseen aktiivisesti ja hyvin suuri osa metsästäneistä omistajista on ollut tyytyväisiä koiriensa metsästysominaisuuksiin. Hyvää hakutyöskentelyä lintumetsästyksessä oli esittänyt 91,8 % kyselyn koirista ja 91,1 % metsästyskoirista piti yhteyttä ohjaajaan. Linnun noudon osalta hyvin noutavien gordoninsettereiden osuus oli vain 63,6 %. Lintutilanteessa noudon merkitys korostuu, jos lintu jää haavakoksi. Nouto-ominaisuutta tulee jatkossa jalostuksessa korostaa. Nykyisin populaatiokartoitukseen ei liity noutotodistukseen liittyviä kysymyksiä. Jatkossa tämä tulee korjata kysymysten osalta. Parihaussa hyvin säestävien koirien osuus oli 65,9 %. Spontaanisti metsästystilanteessa linnuista tiedottavia koiria populaatiokyselyssä oli 43,5 % gordoninsettereistä. Herkkä seisontakynnys metsästystilanteessa oli 77,0 % koirista ja hyviä linnunlöytäjiä oli 85,5 % kyselyyn vastanneista.

Seisontatilanteessa hyviä linnun käsittelijöitä oli 74,3 % ja halukkaita linnun nostajia 70,2 % metsästyskoirista.

Positiiviselta puolelta metsästysominaisuuksista voidaan nostaa haku, hyvä yhteydenpito metsästäjään, tyyli ja linnunlöytökyky. Varhaiskypsiä gordoninsettereitä metsästykseen oli vain 58,5 %. Varhaiskypsien metsästyskoirien osuus on vuosien saatossa lisääntynyt koko ajan. 78,6 % metsästykseen käytetyistä koirista oli helposti koulutettavissa.

Negatiiviselta puolelta metsästysominaisuuksista voidaan nostaa peräänmenotaipumus 65,5 % koirista, oma-aloitteinen linnun nosto metsästystilanteessa 32,7 % koirista, parihaussa seisonnan ryöstö paritoverilta 13,2 %, paukkuarkuus 10,8 % ja seisonnan väistö 3,4 % gordoninsettereistä.

Gordoninsetterin käyttöominaisuuksia metsästyksessä arvostetaan ja rotua kysytään yhä enemmän metsästyskoiraksi. Vastauksista voi päätellä, että omistajien taidot ja tiedot koiriensa kouluttamisesta ovat lisääntyneet viimeisen 15 vuoden aikana, mutta myös kriittisyys ominaisuuksien suhteen hieman lisääntynyt.

4.2.7. Käyttäytyminen kotona

Kuten edellä kävi ilmi, suurin osa gordoninsettereiden omistajista on tyytyväisiä koiriensa luonteeseen. Osa populaatiokartoituksen kysymyksistä ruotii myös kotikäyttäytymistä. Vaikka kyseessä on käyttökoirarotu, lähes kaikki omistajat pitävät koiraansa koti-/sisäkoirana, joten kotikäyttäytymisellä on suuri merkitys.

Käyttäytyminen kotona koetaan pääsääntöisesti hyväksi. Kovin lujahermoiseksi gordoninsetteriä ei voi väittää, sillä 15,8 % ilmoitti koiran stressaantuvan helposti. Sen sijaan mikään haukkuherkkä rotu ei ole kyseessä, sillä vain 22,4 % vastaajista arvioi koiransa herkäksi haukkumaan. Varautuneita koiria oli 19,2 % kyselyn gordoninsettereistä.

Avoimissa vastauksissa erääksi häiritseväksi ominaisuudeksi mainittiin ”piippaaminen” eli ujeltaminen stressaavassa tilanteessa. Tämä voi esiintyä myös metsästyskokeissa, kun koira ei malta odottaa omaa hakuvuoroaan.

Hyvin usein populaatiokartoituksessa mainittiin gordoninsetterin luonteesta lapsiystävällisyys. Tämä on ollut monen pennunottajan tärkeä kriteeri jo rotua valittaessa.

4.2.8. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Rotumääritelmän mukaan rotu on ”Älykäs, palvelualtis ja itsetietoinen. Luonteeltaan rohkea, avoin, ystävällinen ja rauhallinen.” Tähän määritelmään tulee jalostuksella pyrkiä. Rodun arviointia tulee tarkastella rotumääritelmän vaatimukseen ”kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.” Tämä rajaa gordoninsetterin metsästyskoiraksi ja luonteen sellaiseksi, että se kestää käyttövaatimuksen asettamat paineet.

Viimeisen 5 vuoden aikana jalostus on Suomessa mennyt nopean, keveän ja laajahakuisen käyttökoiran suuntaan. Voimakkaan metsästysvietin sovittaminen metsästystilanteessa käskyjä noudattavaksi koiraksi vaatii edelleen jalostustyötä. Etenkin oma-aloitteinen nosto ja peräänmenotaipumus esiintyvät edelleen rodulla. Toki näihin ominaisuuksiin voidaan vaikuttaa myös koulutuksella.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Gordoninsetteriä pidetään kansainvälisesti terveenä koirarotuna. Populaatiokyselyn 2017 mukaan merkittävimpiä sairauksia gordoninsettereillä olivat nivelrikko, silmä- ja korvatulehdukset, SLO (symmetrical lupoid onychodystrofy), IMHA (immuunivälitteinen hemolyttinen anemia) sekä muut immunologiset sairaudet ml. ruoka-allergiat. Usean koiran ruoka-allergia oli loppunut raakaruokintaan siirtymisen jälkeen. Lisääntymiseen liittyviä ongelmia oli ollut vain 3,4 % vastanneista 148 koirasta. Lisääntyminen käy luonnollisesti, eikä tarvetta keinosiemennyksiin astutusongelmien takia ole ollut.

4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Lonkkanivelen kehityshäiriö (hip dysplasia, HD)

Gordoninsetterillä on ollut lonkkien röntgenkuvausvelvoite jo 1.7.1986 alkaen. Rotujärjestö haki vuosien 2003–2007 PEVISA-ohjelmaan rekisteröintirajoitusta lonkkanivelen kehityshäiriön (lonkkaniveldysplasia) osalta. Tämän jälkeen rodun lonkkaniveldysplasiatilanne on parantunut. Gordoninsetterillä on ollut PEVISA-ohjelmassa voimassa 31.12.2018 asti rajoitus: ”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C.”

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkkanivelen kehityshäiriö (kasvuhäiriö) johtaa pahimmillaan liikuntakyvyttömyyteen ja rajoittaa koiran rodunomaista käyttöä metsästykseseen. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Sairauden puhkeamiseen ja vaikeusasteeseen vaikuttavat perinnöllisyyden lisäksi myös kasvuaikeiset ympäristötekijät kuten

ruokinta, kasvunopeus ja liikunnan määrä (hyvät lihakset tukevat kehittyvää luustoa ja niveliä). Sairaus on degeneratiivinen ja progressiivinen eli rappeuttava ja etenevä. Lonkkaniveldysplasiaa esiintyy lähes kaikilla koiraroduilla. Lonkkaniveldysplasian kehittymisen tärkein vaihe on lonkkamaljakon muotoutuminen sen luutuessa koiran kasvuaikana. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia. Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Eri tutkimuksissa periytymisasteen on todettu olevan settereillä hyvin korkea (mm. gordoninsetterit: Suomi ja Norja; irlanninsetterit: Suomi). Suomessa ilmiasuun perustuva jalostusvalinta on johtanut oleelliseen gordoninsettereiden lonkkanivelen kasvuhäiriön vähenemiseen.

Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Lonkkanivelten osalta jalostusindeksejä lasketaan gordoninsettereille Norjassa. Suomessa gordoninsetterin BLUP-indeksi on otettu käyttöön vasta syyskuussa 2017 eikä laskentamalli ole vielä täysin luotettava. Asiasta on keskusteltu Katariina Mäen (Kennelliitto) kanssa tämän JTO:n valmistelun yhteydessä. BLUP-indeksin käyttöönottoa on harkittava valmisteltaessa vuonna 2024 alkavaa Jalostuksen tavoiteohjelmaa (JTO), kun HD indeksi on ollut käytössä yli 5 vuotta ja laskentamalli antaa varmemman ennusteen.

Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A, ei muutoksia: Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105°

B, lähes normaali / rajatapaus: Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

C, lievä: Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D, kohtalainen (keskivaikea): Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

E, vaikea: Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Periytymistavan vuoksi jalostukseen tulisi käyttää terveitä ja suvultaan terveitä koiria (suurin osa sisaruksista tutkittuja ja terveitä, samoin vanhemmat). Koiria, joiden jälkeläisillä todetaan runsaasti lonkkaniveldysplasiaa, ei tule käyttää jalostukseen.

Vuosina 2013 – 2018 lonkkakuvista 215 gordoninsettereistä 33 % on saanut tuloksen C tai D tai E. Vuosina 2008 – 2012 vastaava osuus oli 34,7 %.

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2013	13	15	10	5	0	43
2014	13	11	7	3	0	34
2015	19	9	10	2	2	42
2016	15	7	8	4	0	34
2017	12	20	8	6	3	49
2018	5	4	3	1	0	13
Yhteensä	77	66	46	21	5	215

Vuosina 2013 - 2018 oli Suomessa rekisteröity 473 gordoninsetteriä ja samaan aikaan Kennelitoista löytyy lonkkakuvaus tulos vain 215 gordoninsetteristä. Epäsuorasti voidaan siis päätellä, että vain puolet gordoninsettereistä lonkkakuvataan röntgenissä.

Vuoden 2017 populaatiokyselyssä (n=148) kuvaustulos oli A tai B 54,4 % kaikista koirista, C tai D 13,5 % koirista, ja 32,4 % gordoninsettereistä ei ollut lonkkaröntgenkuvattu.

Käyttölinjan ja näyttelylinjan gordoninsettereiden kuvaustulokset eroavat toisistaan merkittävästi. HD-mainintojen osuus on ollut näyttelylinjan koirilla kaksinkertainen.

Kuvaustulosten parantuminen on ollut erittäin hidasta viimeisen 10 vuoden aikana. Voidaan todeta, että PEVISA-ohjelman rekisteröinnin raja-arvo C ei ole toiminut tehokkaasti ja eikä ole parantanut

rodun lonkkatilannetta. Tämän vuoksi on perusteltua edelleen kiristää PEVISA-ohjelmassa rekisteröinnin raja-arvoa. Jalostuksen kannalta on tärkeää, että jatkossa vain A tai B -lonkkaisia koiria käytetään jalostukseen.

SLO, PRA ja CCA

Erityisesti seuraavat sairaudet on nostettu rodulla esiintyviin merkittävien sairauksien joukkoon ja erityisesti vastustettaviksi. Nämä ovat

- kynsien laaja-alainen irtoaminen (autoimmuunitauti) symmetrical lupoid onychodystrofy, SLO
- silmän verkkokalvon etenevä surkastuminen, progressive retinal athrophy (PRA rcd4)
- pikkuaivojen atrofia, CCA (cerebellar cortical abioatrophy)

Syy ei ole näiden sairauksien yleisyys, vaan lähinnä vakavuus koiran elämänlaadun kannalta. Sairauksista verkkokalvon etenevä surkastuminen (PRA) ja pikkuaivojen abiotrofia (CCA) ovat todettavissa ja vastustettavissa geenitestien avulla. Tämänhetkisen tiedon perusteella voidaan sanoa, että SLO koiria ei saa käyttää jalostukseen missään tapauksessa. Lisäksi SLO:ta periyttäneiden koirien pentuesisaria ei tule käyttää jalostukseen. Eri maissa on hyvin erilainen koirakulttuuri: toisissa maissa sairauksien kantajuudesta kerrotaan avoimesti, jotta niitä pystytään vastustamaan, kun taas toisissa maissa sairauksia pyritään salaamaan leimaantumisen pelossa. PRA periytyy resessiivisesti eli sairauden aiheuttava geeni tulee periytyä molemmilta vanhemmilta. Geneettisesti kahta kantajaa (PRA carrier) ei tule käyttää keskenään jalostukseen. Rotujärjestön gordoninsetterijaos suosittelee seuraavaa: ”Jalostukseen käytettävät gordoninsetterit tulee rcd4-PRA –testata ennen astutusta. Geenitesteillä todettuja rcd4-PRA sairaita (PRA affected) koiria voi astuttaa vain terveen (PRA clear) koiran kanssa.”

Suomen Kennelliitto ry:n DNA-työryhmä on 14.9.2017 päättänyt esittää jalostustieteelliselle toimikunnalle, että rcd4-PRA ja CCA -tallennus gordoninsettereiden osalta aloitetaan jalostustietokantaan.

4.3.2. Rodulla todetut merkittävät sairaudet Suomessa

Gordoninsetterijaos toteutti gordoninsettereiden omistajille populaatiokartoituksen vuonna 2017. Aiempien vuosien kokonaisvastausprosentti oli ollut 57,5 % (2006), 59,9 % (2007) ja 50,0 % (2012). Kysely oli jaoteltu neljään osa-alueeseen, joista yksi oli terveys. Tulosten perusteella selviävät melko hyvin gordoninsettereiden yleisimmät sairaudet, vammat ja terveydentilan kehitys.

Suomalainen gordoninsetteri mielletään terveeksi roduksi, sillä 88,5 % vastanneista oli koiransa terveyteen tyytyväisiä tai jokseenkin tyytyväisiä. Tulosta voi pitää nykykoirilla todella hyvänä tuloksena. Terveiden pitäminen tulevaisuudessakin samalla tasolla on kasvattajille haaste.

Kyselyn mukaan suurin osa suomalaisten gordoninsettereiden terveysongelmista oli erilaisia tulehduksia ja iho-ongelmia. Riippuvakorvaisella rodulla korvatulehdukset ovat varsinkin nuorena melko yleisiä. Iho-ongelmia ja allergioita esiintyy usein samoilla koirilla, mikä on huomattava tuloksia tarkastellessa.

12,8 % kyselyn koirista oli ollut allergiaongelmia. SLO sairautta esiintyi 4,1 % koirista ja trendi edelliseen kyselyyn oli selvästi laskeva. Purentavikoja oli ollut 11,5 % koirista. Mahalaukun kiertymiä tuli kyselyssä esille vain 1 kpl. Jalan risticidevammoja oli ollut 6,8 % koirista. Epilepsiaa ei esiintynyt yhdelläkään kyselyn koirista. Suolisto-ongelmia oli ollut 10,1 % koirista.

4.3.3. Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Ulkomaiset terveystarkastukset antavat hyvää kuvaa gordoninsetterin rodullisesta terveystilanteesta. Tällä on merkitystä, sillä Suomen gordoninsetterijalostuksessa hyödynnetään yhä koko ajan enemmän ulkomaista geenipohjaa. Ruotsin tulokset kuvastavat hyvin rodun Pohjoismaista tilannetta, sillä Norjan ja Ruotsin populaatio on hyvin pitkälti sama. Tähän koirakantaan tukeutuvat suurelta osin myös suomalaiset ja tanskalaiset gordoninsetteripopulaatiot. Ruotsissa on käytössä rajoitus, jonka mukaan lonkkakuvaustulosta A tai B huonomman tuloksen saaneen koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä Svenska Kennelklubbenin rekisteriin. Svenska Gordonsetterklubbenin SGSK:n mukaan koirien yleisimpiä terveysongelmia ovat: ”kennelyskä”, eosinofiilinen keuhkosairaus, ”nenätukkoisuus/nenäpunkki”, napatyrä, Cushingin tauti, Addisonin tauti, immunologiset iho-ongelmat, ”lapaongelma”, kynnen irtoaminen, allergia, erlichios (punkin aiheuttama), immunologinen suolistotulehdus, hammaspuute/purentavika, anaalirauhastulehdus, ”ruokahaluttomuus”, risticidevaurio, lonkkaniveldysplasia, koukkuhäntä, spondyloosi/selän välilevy sairaus, kivespuutos, kohtutulehdus, eturauhasen liikakasvu ja sisäänkääntyneet luomet.

Mikäli koira itse on terve, mutta se tuottaa sairaita jälkeläisiä, sen jalostuskäyttöä tulisi välttää sairaudesta riippumatta.

4.3.4. Elinikä ja yleisimmät kuolinsyyt

Vuoden 2017 populaatiokyselyn perusteella (13 kuollutta gordoninsetteriä) keskimääräinen gordoninsettereiden elinikä oli 9,2 vuotta. Vuosina 2006, 2007 ja 2012 toteutetuissa populaatiokartoituksissa saatiin vastauksena 93 koiran elinikä ja silloin keskimääräiseksi eliniäksi Suomessa saatiin 9 vuotta ja 34 päivää. Vanhin populaatiokyselyssä ilmoitettu gordoninsetteri oli elänyt yli 16 vuotta. Gordoninsetterijaoksen tekemissä populaatiokartoituksissa on voinut ilmoittaa myös koiran kuolinsyyt. Kenttä on vapaamuotoinen, eli vastauksia ei ole etukäteen pyritty luokittelemaan. Tärkeimmät kuolinsyyt olivat IMHA, Cushingin tauti, nisäkasvaimet, kilpirauhassairaudet, sydänperäiset syyt sekä tapaturmat.

4.3.5. Lisääntyminen

Gordoninsettereiden vuoden 2017 populaatiokartoituksessa 9,5 % koirista oli steriloitu. Tärkeimmät syyt olivat kohtutulehdukset, valeraskaudet, nisäkasvaimet, kivesvika ja aggressiivisuus.

Gordoninsetterin lisääntyminen normaalisti, sillä vain 3,4 % vastaajista ilmoitti koirallaan olleen lisääntymisongelmia tai – kyvyttömyyttä. Jalostuksen näkökulmasta lisääntymisongelmien hoitamiseksi ei tule käyttää keinosiemennystä.

4.3.6. Rodunomaiselle käytölle riskiä lisäävät anatomiset piirteet

Gordoninsettereiden silmien alaluomirakoon voi liittyä anatominen piirre, joka heikentää käyttöomaisuuksia metsästyksessä. Pysyvästi avoin alaluomirako aiheuttaa silmän limakalvon kuivumista ja ärsyntyä ja lisää metsästäessä merkittävästi riskiä vierasesineiden joutumisesta silmän luomirakoon. Vierasesine aiheuttaa aina silmässä tulehduksen, ellei sitä saada heti pois.

4.3.7. Yhteenveto rodun keskeisimmistä terveysongelmista

Gordoninsetteriä vaivanneeseen HD-mainintojen yleisyyteen puututtiin jalostuksessa 15 vuotta sitten. Rekisteröinnin raja-arvon ja aktiivisen tiedottamisen ansiosta tilanne on vain vähän parantunut. Gordoninsetteri tunnetaan perusterveenä rotuna. Yleisimmät ongelmat ovat erilaiset tulehdukset, iho-ongelmat ja immunologiset allergiat ml. suolisto-ongelmat.

Erilaiset nivel- ja liikuntaelinsairaudet sekä vammat ovat vähentyneet ja kynsisairauksista SLO on pysynyt ilahduttavasti alhaisella tasolla. PRA ja CCA -geenitesteillä pyritään jatkossa estämään näiden sairauksien yleistymistä rodussa.

4.4. Ulkomuoto

Rotumääritelmä (hyväksytty FCI 1.6.2016)

Alkuperämaa: Iso-Britannia, FCI numero 6

Ryhmä 7, alaryhmä 2 brittiläiset ja irlantilaiset pointterit ja setterit; 2.2 setterit. Käyttökoetulos vaaditaan.

KÄYTTÖTARKOITUS: Seisova lintukoira.

YLEISVAIKUTEMA: Tyylikäs ja sulavalinjainen, kauttaaltaan tasapainoinen. Gordoninsetteriä voidaan verrata vahvarakenteiseen hunter-hevoseen.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Älykäs, palvelualtis ja itsetietoinen. Luonteeltaan rohkea, avoin, ystävällinen ja rauhallinen.

PÄÄ: Pikemmin syvä kuin leveä. Pituus niskakyhmystä otsapenkereeseen suurempi kuin otsapenkereestä kirsuun. Silmien ylä- ja alapuolelta kuiva. Kallo: hieman pyöristynyt, levein korvien kohdaalta. Tilava ja kuono-osa leveämpi. Otsapenger: Selvästi erottuva. Kirsu: Suuri, leveä ja väriltään musta. Sieraimet avoimet. Huulet: Selväpiirteiset, mutta eivät liian riippuvat. Leuat/hampaat: Voimakkaat leuat. Säännöllinen ja täydellinen leikkaava purenta; ts. ylähampaat peittävät tiiviisti alahampaat ja ovat kohtisuorassa leukoihin nähden. Posket: Mahdollisimman litteät ottaen huomioon pään muodon. Silmät: Tummanruskeat ja kirkkaat, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat. Ilme tarkkaavainen ja älykäs. Korvat: Keskikokoiset, ohuet, matalalle kiinnittyneet ja päänmyötäiset.

KAULA: Pitkä, kuiva, kaareutuva, ei löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Kohtuullisen pituinen. Ylälinja on vaakasuora. Lanne: Leveä, kevyesti kaartuva. Rintakehä: Syvä, mutta ei liian leveä. Kylkiluut kaareutuneet, myös taaimmat kylkiluut ovat pitkät.

HÄNTÄ: Suora tai hieman sapelimainen, ei kintereen alapuolelle ulottuva. Hännän asento on vaakasuora tai hieman selkälinjan alapuolella. Häntä on tyvestään paksu, kärkeä kohti kapeneva. Viirimäinen hapsutus alkaa pitkänä läheltä hännäntyveä ja lyhenee kärkeä kohti.

RAAJAT: Eturaajat; yleisvaikutelma: Litteäluiset, suorat ja voimakkaat. Lavat: Pitkät, hyvin viistot, leveät, eivät raskaat. Lapojen kärjet sijaitsevat lähellä toisiaan. Kyynärpäät: Suhteellisen alas sijoittuneet ja tiiviisti rungonmyötäiset. Välikämmenet: Pystysuorat. Etukäpälät: Soikeat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, varpaiden välit hyvin karvoittuneet. Päkiät hyvin kehittyneet ja paksut. Takaraajat; yleisvaikutelma: Lonkkanivelestä kintereeseen pitkät, leveät ja lihaksikkaat. Kinner matala ja vahva. Välijalka suora. Lantio lähes vaakasuora. Polvet: Hyvin kulmautuneet. Takakäpälät: Soikeat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, varpaiden välit hyvin karvoittuneet. Päkiät hyvin kehittyneet ja paksut.

LIIKKEET: Vakaat, vapaat ja tasapainoiset, tehokas takaraajan työntö.

KARVAPEITE: Karva: Päässä, raajojen etuosissa ja korvien kärjissä lyhyttä ja hienoa. Muualla rungossa ja raajoissa kohtuullisen pitkää, sileää, ei laineikasta eikä kiharaa. Hapsutus korvien yläosissa pitkää ja silkkistä, raajojen takaosissa pitkää, hienoa ja suoraa. Hapsut rungon alla saattavat ulottua rintaan ja kaulaan. Hapsutus mahdollisimman sileää ja suoraa. Väri: Syvä, kiiltävä ja hiilenmusta ilman ruskehtavaa sävyä, kastanjanpunaisin ts. kirkkain punaruskein (tan) merkein. Mustat viirut varpaissa ja leuan alla sallitut. Punaruskeat merkit:

- 2 selvää korkeintaan 2 cm kokoista täplää silmien yläpuolella
- kuonon sivuilla, ruskea väri ei ulotu kuononselälle
- kapea raita kuonon yli heti kirsun takana
- kurkussa sekä kaksi suurta selvää merkkiä rinnassa
- takaraajojen ja reisien sisäpuolella ja polven etupuolella, mistä tan –alue levenee ulkopuolelle kintereestä alas varpasiin
- eturaajojen takapuolella kyynärpäihin asti ja niiden etupuolella ranteisiin tai hieman niiden yli
- peräaukon ympärillä

Hyvin pieni valkoinen rintatäplä sallitaan. Mikään muu väri ei ole sallittu.

KOKO JA PAINO: Säkäkorkeus: Urokset 66 cm ja nartut 62 cm. Paino: Urokset 29,5 kg ja nartut 25,5 kg.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista ovat virheitä suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä sen kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessaan.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneena kivespussiin. Jalostukseen tule käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.1. Rakenne

Rodun nykyinen ulkomuoto on jalostuksen myötä menossa pienempään ja kevyempään suuntaan. Kun gordoninsettereille vuonna 2017 tehdyssä populaatiokartoituksessa pyydettiin vertaamaan

yleisesti omaa koira gordoninsetterin rotumääritelmään, tyytyväisten osuus oli 94,6% vastanneista. Ulkomuoto vastasi omistajan mielestä käyttötarkoitusta 90,5 % vastauksista, kun vastaava luku vuoden 2012 kyselyssä oli 79,9 %.

Poikkeuksia rotumääritelmään verrattuna toki on monella osa-alueella. Suurimman poikkeuksen tekevät useat näyttelylinjaiset koirat, joiden suuri säkäkorkeus on rotumääritelmän ihannekorkeuden yläpuolella ja ne ovat rakenteeltaan liian raskaita rodun käyttötarkoitukseen eli lintumetsästyksen (nykyisin tämä virhe on lisätty rotumääritelmään). Näyttelylinjaiset koirat eivät usein omaa tarvittavaa määrää gordoninsetteriltä vaadittavaa riistaintoa.

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Vuosina 2017 populaatiokyselyn koirista 75,0 % oli käynyt näyttelyssä. Näyttelyssä käyneiden gordoninsettereiden lukumäärä on selvästi noussut viimeiset 15 vuoden aikana. Laatumaininnan erinomainen on saanut 46,6 % koirista.

Gordoninsettereillä ei ole olemassa jalostustarkastusmenettelyä, joten jalostustarkastuksia ei ole toistaiseksi suoritettu. Kanakoirakerho on järjestänyt vapaaehtoisen rakennekatselmuksen Kultamalja-ikäisille settereille.

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Gordoninsetterin tulee olla voimakas, mutta silti elegantti koira, joka työskentelee laukaten. Ulkomuodosta tulee ilmetä vaikutelma voimasta ja sitkeydestä - koirasta, joka voi pitkän ajan metsästää laukaten erityisesti metsällä, mutta myös avotunturissa ja sänkipellolla. Voimakasrakenteisuus ymmärretään usein väärin suurikokoisuudeksi, joka ei tarkoita korkeaa säkäkorkeutta ja massiivisuutta, vaan hyvää luustorakennetta ja hyvin kehittyneitä lihaksia ja rintakehää sekä oikeantyyppistä ja kuivaa päätä.

Oleellista säkäkorkeudessa on oikean rotutyypin säilyminen; pienet ja kevyet koirat ovat rotumääritelmän mukaan virheellisiä, mutta tyypin kannalta vähintäänkin yhtä karkea virhe on raskas ja ylisuuri koira.

Suomessa ulkomuototuomarit tulkitsevat valitettavan usein rotumääritelmää muista Pohjoismaista poikkeavasti suosien raskaampaa ja kookkaampaa koiratyyppiä. Tällainen koiratyyppi ei useimmiten selviydy tai sovellu sille rotumääritelmässä asetettuun käyttötarkoitukseen.

Näin ollen tulisi enemmänkin ulkomuodollisesti suosia jalostuksessa rotumääritelmän keskivaiheille koon mukaan sijoittuvia koiria eikä suosia kookkaita koiria. Aikuisen

gordoninsetterin karvapeite on usein muita settereitä runsaampaa, mutta hyvin runsas karvoitus ei ole suositeltavaa eikä rotumääritelmän mukainen. Liiallisesta tai runsaasta karvapeitteestä on käyttökoiralla suoranaista haittaa, kun on tarkoitus metsästää kaikissa maastotyypeissä ja myös lumikeleillä.

Rodun nykyinen rakenne pääsääntöisesti mahdollistaa alkuperäisen käyttötarkoituksen hyvin ns. käyttölinjaisten gordoninsettereiden osalta. Poikkeuksen muodostavat lähinnä rodun sisällä jakautuneet näyttelylinjan koirat, jotka ovat usein liian kookkaita ja runsasturkkisia.

Populaatiokartoituksen ulkomuotoa koskevien arviointien voidaan todeta pysyneen melko muuttumattomina vuosien saatossa.

4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Gordoninsettereiden merkittävin ulkomuotoon liittyvä ongelma on rodun jakautuminen kahtia metsästys- ja näyttelylinjan koiriin. Gordoninsetteri on hyvin kaunis ja hyväluontoinen koira. Ulkomuodossa on näyttelylinjan koirilla suosittu näyttävyyttä, massiivisuutta ja tuuheaa turkkia, jotka ovat käyttökoiramääritelmän kannalta linnunmetsästyksessä ei-toivottuja ominaisuuksia. Seurakoiratyypin koirien metsästysvietti on myös suurelta osin tukahtunut. Liian suuri osa populaatiosta on rotumääritelmän mukaisesti rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen sopimattomia ja vuoden 2017 populaatiokyselyssä oli 31,8 % koirista näyttelylinjaisia.

Nykyisessä rotumääritelmässä erityisenä virheenä mainitaan kykenemättömyys toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa ja suurikokoisten koirien osalta hakuvauhti ja kestävyys ovat merkittävästi huonontuneet. Tämän johdosta ulkomuototuomareiden tulee suhtautua tähän rotumääritelmän vaatimukseen jatkossa vakavammin. Toisaalta metsästyslinjaisten koirien jalostuksessa on viimeisen 5 vuoden aikana suosittu myös erittäin kevyitä ja pieniä koiria metsästyksessä haun vauhdin ja kestävyuden parantamiseksi. Myös liian kevyet ja pienet koirat vievät rotua rotumääritelmän ulkopuolelle, joten kasvattajien tulee kiinnittää jatkossa tähänkin huomiota.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Gordoninsetterillä on ollut aiemmin neljä Suomen Kennelliitto ry:n hyväksymää jalostuksen kokonaisvaltaista tavoiteohjelmaa (JTO) ja PEVISA-ohjelmaa: vuosina 1998–2002, 2004–2008, 2009–2013 ja 2014-2018. PEVISA-ohjelmaa on jatkettu muuttumattomana vuodesta 2009 vuoteen 2018.

Uusi Gordoninsetterin PEVISA-ohjelma 1.1.2019 – 31.12.2023:

”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Lisäksi hyväksytään seuraava ehto, joka tulee voimaan, kun rodun rcd4-PRA ja CCA-tulokset tallentuvat Kennelliiton järjestelmään: Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA ja CCA-geenitestien osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on sekä rcd4-PRA että CCA geenitesteissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.”

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Terveydeltään lähes kaikki jalostuskoirat ovat hyvää tasoa. Kuten JTO:n rodun terveydentilaa koskevasta osiosta voidaan lukea, gordoninsetteri on perusterve rotu. Suurimpana yksittäisenä terveysongelmana ollut lonkkaniveldysplasia on valistustyön ja kasvattajien lisääntyneen tietoisuuden myötä alkanut vähitellen väistyä. Kuvausprosentin tulee jatkossa olla huomattavasti korkeampi. Jalostuksen tavoiteohjelmaan on aiemmin kirjattu tavoitteeksi saada kuvattujen koirien osuudeksi 50 %. Virallinen lonkkakuvaus voidaan suorittaa koiran täytettyä 12 kk. Tämä ei aina ole lonkkanivelten kannalta paras kuvausikä, sillä gordoninsetteri on melko suurikokoinen rotu eikä koiran kasvu välttämättä ole vielä ohi vuoden ikäisenä. Lonkkakuvauksen tulos ei välttämättä ole luotettava, mikäli se tehdään koiran ollessa vielä kasvuvaiheessa.

Gordoninsetterijaos suosittelee, että jatkossa pennun vanhemmilla tulee olla avoimen luokan metsästyskoetus. Tällä varmistetaan rotumääritelmän mukaiset käyttökoiran ominaisuudet seisovana lintukoirona.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tätä tavoiteohjelmaa aiemmassa JTO:ssa oli yleiset tavoitteet määritelty ytimekkäästi:

- Gordoninsetteripopulaation jalostuspohjan laajentaminen sekä sukusiitosasteen pitäminen hyväksytyllä tasolla (vrt. jälkeläismäärärajoitus).
- Saada kasvattajat noudattamaan enenevässä määrin Kennelliiton kasvattajasitoutumusta ja rotujärjestön asettamia vähimmäisvaatimuksia käyttökoetulosten suhteen.
- Vähentää käyttötarkoituksen mukaisesta luonteesta poikkeavien yksilöiden määrää
- Isännän kanssa yhteistyössä metsästävän gordoninsetterin pitämistä ihanteena.

Linnunkäsittelytaidon ja siihen johtavan hakutyöskentelyn pitäminen edelleen hyvällä tasolla.

- Terveiden säilyttäminen nykyisellä hyvällä tasolla. HD-tilanteen positiivisen kehityksen tukeminen (vrt. lonkkakuvaustuloksen raja-arvo). Terveysongelmiin puuttuminen ennen niiden vakavaa esiintymistä Suomessa (esim. SLO-projekti).

Toteutuminen:

Sukusiitosaste on koko ajan ollut tasainen tai lievässä laskusuunnassa. Nykyisin rodun sukusiitosastejakauma noudattaa suurempien rotujen jakaumaa. Tilannetta voidaan pitää hyväksyttävänä. Gordoninsetterin keskimääräiset sukusiitosasteet ovat olleet 2 % viiden viimeisen vuoden aikana. Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Suomen Kennelliiton antamassa, sukusiitosta koskevassa suosituksessa jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. Näin ollen tavoite täyttyy gordoninsetterin osalta sängen hyvin, sillä Kennelliiton suositusprosentti alittuu. Kaikkia kasvattajia ei ole saatu sitoutumaan riittävästi käyttötulosvaatimusten noudattamiseen. Populaatiokartoituksessa vuonna 2017 käyttöominaisuuksiin oli tyytyväisiä suurin osa, tosin

gordoninsettereistä vain 68,2 % käytettiin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen eli seisovana kanakoirana kanalintujen metsästykseseen. Tavoitteena oli isännän kanssa hyvässä yhteistyössä metsästävä koira. Kyseinen tavoite vaatii koiralta yhteydenpitoa lintujen hakutilanteessa sekä tottelevaisuutta linnun seisonatilanteessa. Gordoninsetterin ”kuumeneminen” lintutilanteessa tulee esille oma-aloitteisena nostona (32,7% kyselyyn koirista) ja peräänmenotaipumuksena (65,5 %). Näiden ominaisuuksien parantaminen myös jalostuksen kautta vaatii jatkossa lisää huomiota, vaikka peräänmenoon ja oma-aloitteeseen nostoon voidaan vaikuttaa erityisesti koulutuksella.

Terveys on säilynyt hyvällä tasolla. Populaatiokartoituksessa tyytyväisiä omistajia oli 88,5 %. Tässä on selvää parannusta verrattuna vuoden 2012 populaatiokyselyn tasoon (81,2 %), mikä voi olla osaltaan myös PEVISA –ohjelman ansiota. Kyselyn koirista 80,5 % oli A/B-lonkkaisia (vuonna 2012 78,0 %), mutta tähän kannattaa edelleen kiinnittää huomiota. Lonkkaniveldysplasiatilanteen parantamiseksi on jatkossakin alleviivattava lonkiltaan ehdottomasti terveiden yksilöiden valikoitumista siitokseen, sillä lonkkaniveldysplasian vahva periytyvyysaste on ollut tiedossa vuosikausia.

Gordoninsettereiden eräs ongelma on ollut kynsien lohkeaminen ja kynsisairaus, jossa autoimmuunitaudin johdosta kynsi irtoaa kokonaan (SLO). Populaatiokartoituksen tuloksista käy ilmi, että kynsisairautta oli 4,1 % koirista (vuonna 2012 7,0 %). Kynsiongelmat ovat vähentyneet viimeisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaoloaikana. SLO-projektia kannattaa jatkaa jatkossakin ja SLO tautiin sairastuneita koiria ei tule käyttää jalostuksessa.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Gordoninsetteri on käyttötarkoitukseltaan seisova lintukoira. Gordoninsetteri on energinen metsästyskoira ja jalostuksen keskeinen tavoite on säilyttää gordoninsetterin erinomaiset metsästysominaisuudet etenkin peitteisessä metsämaastossa. Gordoninsetteri on kestävä ja sitkeä metsästyskoira, jolla on erinomainen linnunlöytö- ja yhteistyökyky sekä miellyttävä luonne. Erityisesti lapsiperheissä gordoninsetteri on suosittu metsästyskoira. Gordoninsetteri mielletään myös rotuna melko lailla terveeksi. Rodulla esiintyvät perinnölliset sairaudet tiedostetaan kasvattajien parissa entistä paremmin ja tiettyjen sairauksien suhteen (mm. CCA ja PRA) parantuneet geenitestimahdollisuudet antavat uusia välineitä oireettomien kantajien seulomisen. Lonkkaniveldysplasian suhteen kehitys on gordoninsetterin kohdalla ollut PEVISA-ohjelman myötä suotuisa, tosin koiria lonkkakuvataan nykyään enemmän. Vuoden 2017 populaatiokartoituksessa 32,4 % kyselyyn osallistuneista koirista ei ollut käynyt lonkkakuviissa. Tässä iso vastuu on rotujärjestön lisäksi kasvattajalla. Pennunottajia tulee valistaa lonkkanivelkuvantamisen tärkeydestä, vaikka pentua ei jalostuskäyttöön suunniteltaisikaan. Lonkkakuvaustulos antaa kasvattajalle tärkeää informaatiota siitä, kuinka onnistunut pentueen yhdistelmä on lonkkanivelterveyden edistämistä silmälläpitäen.

Gordoninsetterin käyttöominaisuudet ovat kehittyneet viime vuosina positiiviseen suuntaan kaikilla käytettävissä olevilla mittareilla mitaten. Seisovan lintukoiran ominaisuuksista yhteistyö metsästäjään kanssa on käyttökoiran kaikkein merkittävin ominaisuus. Gordoninsetteri tunnetaan juuri yhteistyökyvystään ja kontaktinpidostaan. Liiallisen metsästys- ja juoksuinnon jalostaminen metsästyskokeita varten voi vaarantaa tätä erinomaista rotupiirrettä. Tähän on kiinnitettävä huomiota myös koetuomarikoulutuksessa, ettei rodunomaista hakulaajuutta ja yhteydenpitokykyä katsottaisi koiralle epäsuotuisaksi ominaisuudeksi esim. kenttäkokeissa. Hakutyylillä voidaan virheellisesti verrata vaikkapa enemmän pellolla tapahtuvaan metsästyksen käytetyn pointterin hakutyylisiin. Toinen tärkeä metsästysominaisuus on linnunlöytökyky. Myös tämä on gordoninsetterin tunnettu ominaisuus. Gordoninsetteri on parhaimmillaan metsässä tapahtuvassa yksittäisen koiran lintumetsästyksessä. Metsästysominaisuudet gordoninsettereillä ovat hyvät ja näiden säilyttäminen tulee olla jalostuksen ensisijainen tavoite. Tämä on huomioitava jalostusyhdistelmiä valittaessa. Jalostuksessa on otettava huomioon, että jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetulos avoimessa luokassa.

Vuonna 2017 toteutetussa populaatiokartoituksessa tyytyväisyys rotuun metsästyskoirana oli käyttöominaisuuksien osalta 73,0 %. Jalostuksella on tulevaisuudessa parannettava seisovan lintukoiran metsästysominaisuuksia sekä estettävä käyttölinjaisten ja näyttelylinjaisten gordoninsettereiden ristisiitokset. Ulkomuodollisesti gordoninsetteri on jo vuosia ollut jakautuneena kevyempään käyttölinjaan ja raskaampaan näyttelylinjaan. Jälkimmäisiä käytetään lähinnä seurakoirana. Voidakseen laukaten etsiä riistaa koko pitkän metsästyspäivän, gordoninsetterin tulee olla rakenteeltaan alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukainen. Tavoitteena on valistaa suomalaisia ulkomuototuomareita gordoninsetterin alkuperäisestä tyylistä ja lisätä käyttölinjaisten

gordoninsettereiden arvostusta Suomessa. Myös näyttelytoimikuntien arvostelijoiksi kutsuttavien ulkomaisten tuomarien arvostelulinjaan tulee kiinnittää huomiota. Vain tällä tavoin voidaan edesauttaa ulkomuodon säilyttämistä sopivan alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Tällä hetkellä monet yleistuomarit arvostavat liian raskasta ja tuuheakarvaista tyyppiä. Tämä vaikeuttaa ulkomuodon säilyttämistä oikeanlaisena, koska jotkin kasvattajat pyrkivät kasvattamaan koiria tuomarien näkemysten mukaisiksi. Hyvin kookkaat, raskarakenteiset ja karvapeitteeltään runsaat gordoninsetterit eivät pysty työskentelemään siten, kuin metsästyskoiralta vaaditaan. Gordoninsetteristä tulee saada vaikutelma riittävästä keveydestä ja kestävydestä sekä helppokulkuisuudesta, jotka ovat ominaisia seisoville lintukoirille. Ulkomuodon ei tule olla ensisijainen jalostuskriteeri. Ulkomuotojalostus ei saa mennä terveyden, oikeankaltaisen luonteen tai käyttöominaisuuksien edelle. Koirien oikeaa kokoa ja luuston vahvuusastetta on vaalittava. Sukupuolileiman tulee olla selvä myös koon alarajalla olevilla uroksilla ja ylärajalla olevilla nartuilla.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B molempien vanhempien osalta. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan. Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA ja CCA-geenitestien osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on sekä rcd4-PRA että CCA geenitesteissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Jalostusrekisteriin hyväksyttävän koiran tulee täyttää KKK-HHS:n jalostustoimikunnan gordoninsetterille asetetut vaatimukset. Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry on lisäksi laatinut yhteiset pentuvälityskriteerit, jotka astuivat voimaan vuoden 2013 alusta.

Jalostusrekisteriin hyväksytyt koirat täyttävät vähintään seuraavat kriteerit:

- Enintään 10 vuoden ikäinen (koira poistuu jalostusrekisteristä sen vuoden lopulla, jolloin täyttää 10 vuotta).
- Koiran saama tulos rodunomaisista käyttökokeista on oltava vähintään AVO tai NUO2, Derby- tai Kultamalja-sijoitus.
- Näyttelytulokseksi vaaditaan vähintään AVO/KÄY hyvä tai NUO erittäin hyvä
- Lonkkakuvauksen HD-lausunnon tulos oltava A tai B.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Gordoninsetterijaos on Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n alainen rodun jalostuksesta ja kehityksestä vastaava rotujaos. Se määrittelee edustamansa rodun tavoitteet ja sillä tulee olla paras tietämys gordoninsetteristä Suomessa. Gordoninsetterijaos pyrkii edistämään gordoninsetterin tunnettavuutta ja tietoa rodun jalostukseen liittyvistä asioista. Jatkossakin on lisättävä kasvattajien ja koiranomistajien tietoutta rodun ominaisuuksista ja käyttötarkoituksesta metsästyksessä. On myös sitouduttava rodun kehittämiseen kohti alkuperäistä käyttökoiraa lintumetsästyksessä. Tavoitteena on saada kasvattajat saamaan uudet pennunostajat mukaan rotujaoksen toimintaan; tulemaan aktiivisesti mukaan metsästyskokeisiin ja muihin tapahtumiin. Rodun pitkäaikaisia harrastajia kannustetaan osallistumaan toimitsija-, koe-, ja ulkomuototuomarikoulutuksiin.

Jaos on mielihyvällä pannut merkille aktiivisten osallistujien määrän kasvamisen jaoksen järjestämissä yhteisissä tapaamisissa ja rodun mestaruuskilpailuissa. Kynnystä osallistua mukaan toimintaan tulee jatkossakin pitää matalana.

Gordoninsetterin tunnettavuutta metsästyskoirarotuna on vaalittava aktiivisella tiedottamisella. Tämä edesauttaa käyttökoiratyyppin pentujen kysyntää ja niiden ohjautumista metsästäväälle omistajaryhmälle. Tällöin rotu on alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan eli seisovana lintukoirona.

Tietoa rodun ominaisuuksien kehityksestä ja tavoitteiden saavuttamisesta saadaan gordoninsetterijaoksen tekemällä populaatiokartoituksella. Viimeisin populaatiokartoitus tehtiin vuoden 2017 aikana ja sen tuloksia käytettiin tätä jalostuksen tavoiteohjelmaa laadittaessa.

Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1990-luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. Tätä ennen KKK-HHS ry:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta. Tiedon tarpeen ja määrän kasvaessa katsottiin jälleen 2000-luvulla tarpeelliseksi muodostaa kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta (JATO) jaosten rinnalle. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maalikuussa 2012. Jalostustoimikunnassa on edustus Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n jokaisesta rotujaoksesta.

Pentuvälityksessä ovat seuraavat minimivaatimukset:

- Kasvattajan tulee olla paitsi rotujärjestön, myös Suomen Kennelliiton jäsen.
- Pentuesuunnitelma on toimitettava rotujaokselle viimeistään 1 kk ennen astutusajankohtaa.
- Rotujaos tuo julkaisussa esille joko kasvattajan raportoimat tai muuten esiin tulleet pentujen terveyteen mahdollisesti vaikuttavat tiedot (esim. nivelvaivat, SLO).
- Kasvattajan tulee ilmoittaa pentuvälitykseen tiedot tarkasta astutusajasta, pentueen syntymästä, lukumäärästä (nartut/urokset), varauksista ja viimeisen pennun luovutuksesta.
- Käyttökoetus-, näyttelytulos- ja terveysvaatimukset koskevat suunnitelman molempia vanhempia.

- Rotujaos voi halutessaan asettaa näiden vaatimusten lisäksi rotukohtaisia erityisvaatimuksia.
- Vaatimukset koskevat kotimaisia pentuesuunnitelmia.

Edellä mainittujen suuntaviivojen lisäksi gordoninsetterijaoksella on joitakin rotukohtaisia välityskriteerejä, jotka koskevat mm. pohjoismaisten pentueiden välitystä. Valtaosa ulkomailta Suomeen tulevista gordoninsettereistä tulee Norjasta, Tanskasta ja Ruotsista.

Jalostustoimikunta on toteuttanut myös rakennekatselmuksen ikäluokkakilpailun (Kultamalja) yhteydessä. Vastaava katselmus on käytössä myös mannermaisten kanakoirien rotujärjestössä, Saksanseisojakerhossa, ja siihen on oltu tyytyväisiä. Jalostuskatselmuksessa koiran rakenne käydään yksityiskohtaisesti läpi ja tiedot siitä kirjataan tietokantaan. Näin saadaan tärkeää informaatiota niin harrastajien, kasvattajien kuin mahdollisten pennunottajienkin käyttöön.

Rotujärjestön yksi tärkeimmistä tehtävistä on myös suhteiden luominen sisarjärjestöihin sekä muihin yhteistyökumppaneihin. Näin kasvattajat saavat tarvitsemansa tiedon ja kontaktit jalostusneuvonnan kautta. Jalostuksen näkökulmasta emme tule toimeen ilman pohjoismaisia sisarjärjestöjämme. Myös jatkossa meidän on varmistuttava siitä, että yhteistyö jatkuu vähintään nykyisellä tasolla. Osallistumme yhteisiin Pohjoismaat kattaviin terveysterveysprojekteihin.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Olemme jo gordoninsettereiden osalta ajautuneet kahden erityyppisen koiran roduksi. Käyttölinja – näyttelylinja tilanteen muuttamiseen on löydettävä valmiuksia. Liian raskarakenteista ns. ”seurakoiratyypin” koiraa ei tule suosia jalostuksessa. Myös alkuperäisen käyttötarkoituksen eli lintujen metsästysominaisuuksien parantaminen tulee olla vahvasti esillä jalostuksessa. Kennelliiton kanssa on tehtävä tiivistä yhteistyötä, jotta koiranäyttelyihin tuomareiksi kutsuttavat ymmärtävät käyttötarkoituksen rakenteelle asettama vaatimukset. Gordoninsetterin tulee pystyä toimimaan metsästyskoirana, erityisesti seisovana lintukoirana riistalintuja metsästäessä.

Rodunjalostuksessa meidän tulee myös jatkossa nojautua PEVISA:n mukaiseen toimintaan sekä kehittää sitä vallitsevan tilanteen mukaan. Tähänastiset tulokset ovat olleet rohkaisevia. Rotujärjestön ja kasvattajien on huolehdittava siitä, että jalostuksessa käytetään riittävän monipuolisesti eri sukulinjoja, joskus myös kompromisseja tehden. Tietyn päämäärän saavuttamiseksi on joissain tapauksissa oltava valmis tinkimään hieman jostain muusta yksityiskohdasta. Kuitenkin päämäärä pitää aina muistaa: vaalia metsästysominaisuuksia niin, että säilytetään samalla perusterve, rakenteeltaan tyypillinen gordoninsetteri.

Gordoninsetteri on perusterve rotu, jonka parissa neljä sairautta on nostettu erityisesti vastustettaviksi ja tarkempaan tarkasteluun: lonkkaniveldysplasia, SLO, PRA ja CCA. PRA:sta ja CCA:sta on jo löydetty sairautta aiheuttava geenimutaatio. Vaikka nämä sairaudet ovat harvinaisia, ne ovat jalostuksella vähennettävissä. Niiden aiheuttama uhka rodun terveydelle on tiedostettava ja pidättäydyttävä käyttämästä kantajiksi (carrier) todettuja yksilöitä ristisiitokseen.

Gordoninsetteri on kasvattanut merkittävästi suosiotaan suomalaisten metsästäjien parissa. Rekisteröinnit ovat ylittäneet sadan koiran rajan vuodessa. Rekisteröinneistä merkittävä osa on muita kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa hankittuja koiria eikä tätä voi pitää toivottuna.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Gordoninsetterijaos jatkaa yhteistyössä Kanakoirakerhon kanssa koulutustilaisuuksien järjestämistä harrastajille ja kasvattajille pitäen näin yllä tietoisuutta rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja jalostuksen ongelmakohdista. Rodusta ja sen nykytilasta sekä jalostustoimikunnan suunnittelemista ja toteuttamista toimenpiteistä tiedotetaan säännöllisesti Kanakoirakerhon internet-sivuilla. Tavoiteohjelman toteutumista voidaan seurata mm. Kennelliitto ry:n ylläpitämien tilastojen avulla KoiraNet-jalostustietojärjestelmästä. Lonkkakuvauksista julkaistaan tilastot vuosittain ja tästä nähdään helposti lonkkaniveldysplasian kehittymissuunnan trendi. Näyttelytuloksista nähdään ulkomuodoltaan hyviksi rotunsa edustajiksi arvioitujen koirien osuus kaikista arvostelluista koirista. Käyttökoetuloksia metsästyskokeista seurataan pitkin koekautta ja vuosittain laaditaan tilastot rodun palkitsemisprosentista kanakoirien käyttökokeissa kentällä, metsäkokeissa ja tunturikokeissa. Käyttökokeet mittaavat kuitenkin vain osaa käyttökoirapopulaatiosta. Vain neljäsosa käyttölinjaisista gordoninsettereistä starttaa elämänsä aikana rodunomaisissa metsästyskokeissa. Käyttökoetulokset tai palkittujen gordoninsettereiden prosenttiosuus kaikista palkituista koirista eivät näin ollen ole ainoa totuus rodun käyttöominaisuuksista.

Rodusta on saatu korvaamatonta tietoa suoraan koirien omistajille suunnatuilla populaatiokartoituksilla, jollainen toteutettiin tätäkin jalostuksen tavoiteohjelmaa laadittaessa. Pidemmän aikavälin tuloksia tarkasteltaessa saadaan populaatiokartoituksen tuloksista erinomaiset suuntaviivat siitä, miten suoraan ”kentältä” tulevan palautteen muodossa nähdään rodun trendien elävän terveyden, ulkomuodon, luonteen ja käyttöominaisuuksien osalta. Seurannan toteutumisen kannalta säännöllisesti uusittavat populaatiokartoitukset, jotka kartoittavat aina uuden sukupolven tilaa, ovat kullannarvoinen tietolähde ja niitä on tämän vuoksi ehdottoman tärkeää toteuttaa jatkossakin, viimeistään seuraavaa jalostuksen tavoiteohjelmaa suunniteltaessa. Yhteistyökykyisen ja hyvää kontaktia pitävän metsästyslinjaisen gordoninsetterin tulee olla jalostuksen tavoite.

7. LÄHTEET, KIRJALLISUUSVIITTEITÄ JA LISÄTIETOJA

Yleiset

- o Mäkinen, J. & Puro, J. 2005. Gordoninsetteri - rotumääritelmä kuvin ja kommentein. Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry/Gordoninsetterijaos.
 - o Svenska Gordonsetterklubben. Rasstandard med kommentarer.
 - o Dansk Gordon Setter Klub. Race Standard.
 - o FCI/Suomen kennelliitto ry. Gordoninsetterin rotumääritelmä.
 - o Gordoninsetterijaoksen tietokanta.
 - o Gordoninsetterijaoksen populaatiokartoitustietokanta; populaatiokartoitukset 2006, 2007 ja 2012.
 - o Gordoninsetterijaoksen kotisivut osoitteessa www.kkk-hhs.fi -> gordoninsetterijaos.
 - o Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n vuosikirjat.
 - o Suomen Kennelliiton KoiraNet-tietokanta osoitteessa <http://jalustus.kennelliitto.fi>
 - o Ruotsin Kennelliiton HundData-tietokanta osoitteessa <http://kennet.skk.se/hunddata>
 - o Norjan Kennelliiton DogWeb-tietokanta osoitteessa <http://medlem.dogweb.no>
 - o Tanskan Kennelliiton HundeWeb-tietokanta osoitteessa www.hundeweb.dk
 - o Norsk Gordonsetterklubbin tietokanta osoitteessa www.gordonsetter.no
 - o GammelGordon-tietokanta osoitteessa <http://wbase.gammelgordon.no>
 - o Petersen, E. 1996. Gordon Setteren – på vej mod år 2000. Dansk Gordon Setter Klub.
 - o Suomen Kennelliitto ry. 2000. Kasvattajasitoumus
2. Rodun tausta
3. Järjestöorganisaatio ja sen rakenne
- o Kanakoirakerhon historia. Saatavana osoitteesta www.kkk-hhs.fi
 - o Ramel, O. 1991. Kuinka koulutan kanakoirani; Toimituskunta. Pointterit ja setterit. Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry.
 - o Eri kirjoittajia. 2001. Allez! Avance! Apporte! Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry.
 - o Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry, 2002. Jaostoimintaohje

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

o Mäki, K. Monilla roduilla sukusiitosaste on yhä nousussa, *Koiramme* 10/2001: 36–41.

o Mäki, K. Vain monimuotoisuus turvaa koirarodun terveen tulevaisuuden. *Koiramme* 12/2007: 20-25.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

o Gordoninsetterijaoksen populaatiokartoitustietokanta; populaatiokartoitukset 2006, 2007 ja 2012.

o Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n vuosikirjat.

Gordoninsetteri – jalostuksen tavoiteohjelma ja PEVISA 2014–2018

Gordoninsetterijaos / Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry 59

4.3 Terveys

o The Association of veterinarians for animal rights. 2006. Guide to congenital and heritable disorders in dogs, <http://avar.org/pdf/whatsnew/canineguide.pdf>

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

o Mäki, K., Janss, L.L.G., Groen, A.F., Liinamo, A.-E. & Ojala, M. 2004. An indication of major genes affecting hip and elbow dysplasia in four Finnish dog populations. *Heredity* 5: 402-408.

o Mäki, K., 2004, Breeding against hip and elbow dysplasia in dogs, Academic Dissertation, University of Helsinki, Faculty of Agriculture and Forestry, Department of Animal Science, <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/maa/kotie/vk/maki/breeding.pdf>

o Mäki, K., 2002. Lonkka- ja kyynärveldysplasian jalostukseen pian avuksi BLUPindeksejä. MMM, Helsingin yliopisto, kotieläintieteen laitos / kotieläinten jalostustiede, www.koiranjalostus.fi/katariina8.pdf

o Leighton EA. 1997. Genetics of canine hip dysplasia. *JAVMA* 210(10):1474-1479.

o Martinez SA. 1997. Congenital conditions that lead to osteoarthritis in the dog. *Veterinary Clinics of North America Small Animal Practice*. 27(4):735-758.

o Richardson DC. 1995. Developmental orthopedics: Nutritional influences in the dog.,

EJ Ettinger and EC Feldman (eds) Textbook of Veterinary Internal Medicine, s. 252-258.

WB Saunders Co., Toronto.

o Smith GK, McKelvie PJ. 1995. Current concepts in the diagnosis of canine hip dysplasia.,

JD Bonagura (ed) Kirk's Current Veterinary Therapy XII Small Animal Practice s. 1180-

1188. WB Saunders Co., Toronto. Describes PennHip technique.

o Smith GK. 1998. Advances in diagnosis of canine hip dysplasia. ACVIM-Proceedings of the 16th Annual Veterinary Medical Forum. s. 569-571.

o Swenson L, Audell L, Hedhammar A. 1997. Prevalence and inheritance of and selection for hip dysplasia in seven breeds of dogs in Sweden and benefit cost analysis of screening and control program. JAVMA 210(2):207-214.

4.3.2 Muut Suomessa rodulla todetut merkittävät sairaudet

o Aronsson, A. Forskningsprojekt om klolossning hos gordonsettern. Avance 5/2005: 37.

o Aronsson, A. Ärftlig lillhjärnesjukdom hos amerikanska gordonsetterstammar, Gordonsetter Nytt nr 3/1990.

o Auxilia S. T., Hill P. B. ja Thoday K. L. Canine symmetrical lupoid onychodystrophy. Journal of small animal practice, vol. 42 (2), 2001: 82-86.

o BeaCon for Health. Nail Survey, conducted in the winter of 2003 by BeaCon.

www.beaconforhealth.org/SLO_list_alldogs.doc

o Bell, J. S. Late-onset (rcd-4) progressive retinal atrophy in Gordon Setters, 2011.

o Carlotti Didier-Noël. Claw Diseases in Dogs and Cats. Cabinet de Dermatologie Vétérinaire, France. www.vin.com/proceedings/Proceedings.plx?CID=WSAVA2002&PID=2543

o Chee, A. J. Canine SLO FAQ.

o Chee, A. J. The SLO Page, www.bloodaxe.com/SLO.html

o Grassmere Animal Hospital. SLO. www.grassmere-animal-hospital.com/SLO.htm

o Hanssen, I. Kloavløsning og svart hår dysplasi hos gordon setter. Fuglehunden 4/2002: 59.

Gordoninsetteri – jalostuksen tavoiteohjelma ja PEVISA 2014–2018

Gordoninsetterijaos / Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry 60

- o Jokinen TS et al. 2007. Cerebellar cortical abiotrophy in Lagotto Romagnolo dogs, JSAP 48: 470-473.
- o Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry., Irlanninsetterijaos. Kennelliiton työryhmä suosittelee silmätarkastuksia. www.kkk.hhs.fi 22.5.2012.
- o Lahunta A. de, Fenner W. R., Indrieri R. J., Mellick P. W., Gardner S., Bell J. S. 1980. Hereditary cerebellar cortical abiotrophy in the Gordon Setter. Journal of the American Veterinary Medical Association 177(6): 538-541.
- o Lund Ziener, M. Oppdatering på kløløsningsprosjektet. Fuglehunden 1/2006: 60.
- o Lund Ziener, M. Kløløsning hos gordon og engelsk setter. Fuglehunden 1/2007: 62.
- o Lund Ziener, M. Siste nytt på kløløsningsfronten. Fuglehunden 3/2006: 59.
- o Scott, D.W., DVM, Rousselle, S, DVM, and Miller, W.H. Symmetrical Lupoid Onychodystrophy in Dogs: A Retrospective Analysis of 18 Cases (1989-1993). JAAHA, May/June 1995, Vol. 31, pp. 192-201. www.beaconforhealth.org/Onchodystrophy.htm
- o Shiloh Shepherd Dog Club of America. Symetrical Lupoid Onychodystrophy, www.shilohgtdf.com/Symetrical%20Lupoid%20Onychodystrophy.htm
- o Steinberg HS et al. 1981, Clinical features of inherited cerebellar degeneration in Gordon Setters. J Am Vet Med Assoc 179:886-890.
- o Svenska Gordonsetterklubben, CCA, www.sgsk.se/avel/hälsa/cca.htm
- o Svenska Gordonsetterklubben, Information om PRA, www.sgsk.se/avel/hälsa/pr.htm
- o The Brittish Gordon Setter Club, Progressive Retinal Atrophy - "Moving On", <http://www.britishgordonsetterclub.co.uk/Health.htm>
- o The Kennel Club, DNA tests - Gordon Setters GPRA (rcd-4), http://www.thekennelclub.org.uk/item/3736/pg_dtl_art_news/pg_hdr_art/pg_ftr_art
- o The SLO Yahoo Group, <http://pets.groups.yahoo.com/group/SLOdogs>
- o Uhlhorn, M., Första kända bekräftade fallet av CCA på gordonsetter i Sverige, http://www.sgsk.se/Nytt/Avel/Avelsradet/CCA/cca_text.htm, 2009.
- o UT SkinVet, The Practice of Veterinary Dermatology. A Shetland sheepdog with crusty,

deformed toenails. www.utskinvet.org/pdf/shetland%20toenails.pdf

o VetDermSA. The Most Common Canine Claw Disease: Symmetrical Lupoid

Onychodystrophy. Adelaide Veterinary Specialist & Referral Centre.

www.vetreferrals.com.au/newsletter/newsletter6.shtml

Gordoninsetteri – jalostuksen tavoiteohjelma ja PEVISA 2014–2018

Gordoninsetterijaos / Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry 61

4.3.3 Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

o The Association of veterinarians for animal rights. 2006. Guide to congenital and heritable disorders in dogs, <http://avar.org/pdf/whatsnew/canineguide.pdf>

o British Small Animal Veterinary Association Scientific Committee, Report from the Kennel Club, Summary results of the Purebred Dog Health Survey for Gordon Setters

o Hanssen I. Kloavløsning og svart hår dysplasi hos gordon setter. Fuglehunden 4/2002: 59.

o Lund Ziener, M et al. Avlsrådets helserapport 2007.

<http://www.gordonsetter.no/docs/avl/helse/Avlsraadets%20helserapport%202007.pdf>

o Lund Ziener, M et al. Avlsrådets helserapport 2010.

<http://www.gordonsetter.no/docs/avl/helse/Avlsraadets%20helserapport%202010.pdf>

o Sandy J. R., Slocombe R. F., Mitten R. W. ja Jedwab D. Cerebellar Abiotrophy in a Family of Border Collie Dogs. Brief communications and case reports, Vet Pathol 39:736-738 (2002).

o Slater M. R., Cantu G. ja de Anda N. 17.12.2004. Gordon Setter Health Survey, final report.

o The Kennel Club / British Small Animal Veterinary Association Scientific Committee.

Summary results of the Purebred Dog Health Survey for Gordon Setters. 1.9.2006.

<http://www.thekennelclub.org.uk/download/1564/hsgordonsetter.pdf>

4.4 Ulkomuoto

o FCI/Suomen kennelliitto ry. Gordoninsetterin rotumääritelmä.

Gordoninsetteri – jalostuksen tavoiteohjelma ja PEVISA 2014–2018